CARME KARR

ELS ÍDOLS

CUADRO EN UN ACTE

Els idols

Carme Karr

Els idols

Quadre en un acte y en prosa

DE TOTS COLORS

BARTOMEU BAXARIAS - EDITOR
Alt de Sant Pere, núm. 17, interior
BARCELONA — 1911

PERSONATGES

DONYA MARIA.—Entre 55 y 60 anys, pentinat sensill empró a la moda. Vesteix d'estar per casa ab severa elegancia, falda de panyo negre y blusa de seda ab collet de guipur blanch. joyes sencilles. Medalles al coll penjant d'una cadena d'or. A la cintura un *llavero*. Usa lentes pera llegir y mira al lluny.

Es una senyora ben conservada, metòdica, instruida, molt segura desí mateixa, sobria y distingida de maneres.

JOANA (sa filla)—Vers els 28 anys. Trajo de carrer, sastre, sencill y elegant. Gran capell, vel espès y boa que li tapen la cara. Moneder a la moda y guants.

Es viva, inteligent, lleal y un poch vehement. Temperament exaltat per el dolor. El tipo de la casada jove de nostre bona societat. Fina y distingida.

PILAR (cambrera).—De mitja edat y pentinat molt sencill, trajo llís negre, y devantal blanch ab piett, sense brodats. Coll planxat.

ACTE UNICH

DECORACIÓ

Epoca actual en l'interior d'una familia rica de la nostra burgesía. La casa dels pares de la Joana, un pis principal proper al baixador del Passeig de Gracia. Saleta de confiansa, molt reduhida. Alfombra, cortinatges molt bons; un poch antiquats. Al fons, en mitg de l'escena, una tribuna ab estors clars en la que s'hi veuhen plantes, dos sillonets, y entre ells una tauleta de cusir ab roba blanca al damunt y diaris: «El Brusi», «La Vanguardia», «La Veu», etc.

Portes laterals ab portiers. A la dreta una xemeneya, ab foch de llenya encés. Demunt un alt mirall, rellotge y candelabros antichs. Devant, de cara al públich, un petit confident ab coixins. Endevant, cap a l'espectador, una porta. Escampats per l'escena: tauleta ab un ram de flors y fullatges, sillonets, etz. En les parets quadros de familia.

A l'esquerra, vers el fons, una porta, també ab portiers. Endevant de la escena un secreter o una arquilla catalana de les dites «Caixa de nuvia».

Entrada d'hivern; quarts de dotze del matí. La tribuna, a través dels estors, es amarada de sol.

ESCENA I

Al aixecarse el teló Donya María està dreta devant de la porta del fons a l'esquerra, venint de despedir al seu marit que no's veu. Té una pessa de roba a la mà.

Entre'ls portiers de la porta de la dreta se veu a Joana molt pàlida, inmòvil, escoltant y mirant sa mare qui no s'adona d'ella.

Donya Maria. *(A algú invisible.)* Bé, home! Ja m'en recordaré. Tingues forsa compte en pujar y baixar del tren, sents? Y procura no perdre el de la una, que'm faries estar ab ànsia. (*Escolta un moment y va a la tribuna hont aixeca un estor pera veure sortir al seu marit. Li fa adeu ab la mà, y s'ha de compendre que'l segueix ab la vista fins a la cantonada. Deixa anar l'estor y entra en escena mirantse la pessa de roba que dú a la mà, dirigintse cap a la porta de la dreta ahont se trova devant sa filla qui ha entrat. Sorpresa y somrienta:*) Hola maca! Tu per aquí? (*Tot enrahonant và a deixar la pessa sobre la tauleta de la tribuna.*) Si't descuides no'm troves, perque'l teu pare volía de totes passades qu'anés ab ell a Sans a veure les obres noves de la fàbrica. Ara mateix se'n acaba d'anar. ¿Com es qu'estás tant parada? Encara espero que'm fassis un peto. (*S'acosta a sa filla. Joana ha caigut en una cadira prop de la porta, l'actitut retuda. Donya Maria alarmada.*) Nena ¿què tens? ¿no't troves bé? Joana!...

Joana. *(Separant la cara de les mans.)* Mamà! mamà meva!

Donya Maria. (*Volent alsarli el rostre.*) Però ¿qu'es això? Què us passa? Tens algú malalt? Els nens? En Lluis? (*Joana li fà que no ab el cap.*) Es clar!... que soch tonta! tu no fores aquí! (*S'ajup per veureli la cara.*) Filla ¡per Deu! parla d'una vegada! no'm fassis patir d'aquesta manera! Tu estàs malalta! Quina cara fàs!

Joana. *(Com esverada.)* Mamà, haig de parlarli, a vostè sola, sola... que no vingui ningú...

Donya Maria. Bueno!... no tinguis por. Ja veuràs. (*Toca'l timbre; surt la cambrera.*) Pilar, vingui qui vingui, no hi som pera ningú, ¿ho té entès? (*Acostantseli y ab veu baixa.)* Portim desseguida l'ampolleta que trovarà demunt de la meva calaixera y una copeta. Cuiti.

Pilar. Molt bé diu.

Surt.

Donya Maria. (*Tornant cap a sa filla.*) Ara podràs explicarte, empró avans... que't vegi la cara al menys! Ab aquets sombreros! *(Ab cuidado va trayentli y ho posa tot damunt d un sillonet. Li arregla el cabell, la besa.)* Veyam! Qu'es això que't trastorna tant, filleta?

Joana. Mamà! Soch la dòna més desgraciada del mon!

Truquen. Joana fa un moviment que d'un gest calma sa mare.

Donya Maria. Endavant. (*La cambrera entra ab la safata hont hi ha una ampolla xica, una copa petita y una cullereta. Donya Ma-*

ría li pren y ho posa damunt la tauleta. A la Pilar.) Y ara, recòrdissen bé que no hi som pera ningú.

Pilar. Si senyora.

Surt.

Donya Maria. *(Ha preparat la beguda pera la Joana. Oferintli.)* Mira, noya, ans que tot, prénte això... estàs molt agitada. *(Joana refusa.)* Anem! anem! no'm fassis enfadar, ni sigues criatura.

Joana. Dèixim, mamà, gracies!... no puch pendre rès.

Donya Maria. *(Insistint ab fermesa.)* Prente això. *(Joana obeheix y després va a posar la copeta demunt de la taula. Sa mare la fa assentar prop d'ella en el confident. Agafantli les mans ab carinyo.)* Y ara, parla.

Joana. *(Els ulls encesos, agitada.)* He vingut a dirli qu'en Lluis m'enganya.

Donya Maria. *(Ab sorpresa y dolor.)* Què?... què dius?

Joana. Dich qu'en Lluis, el meu marit, el pare dels meus fills, m'enganya, té una quer...

Donya Maria. *(interrompentla)* No pot esser, filla! No pot esser!

Joana. Ah! Ja m'ho pensava que no'l creuría capàs de semblant vilesa...

Donya Maria. Estàs segura, Joana?... ben segura? Mira que devegades les apariencies..

Joana. Les apariencies diu? miri mamà... *(S'alsa y treu del seu moneder una carta color de rosa rabiós.)* Llegeixi.

Està molt agitada.

Donya Maria. *(Pren la carta ab gest despreciatiu.)* Quin paper!... y quina olor!..

Joana. Ay, mare meva!... Si vostè sabía els díes que fa que m'obsessiona a mí aquesta olor!... Arreu la trobo; en les robes d'en Lluís, en sos cabells, en tot lo que toca. Ell deya qu'era de la barbería. ¡Afiguris! Si vostè no té idea de lo que vinch sofrint fa una temporada!

Donya María. Prò, criatura: quí no't feya parlar avans?

Joana. Per què torbar la tranquilitat en que viuhen vosté y el papà? Ademés me mancava la prova de que la meva desgracia era certa. Ara la tinch. Llegeixi, mamà... llegeixi.

Donya María. Quin fàstich! Ell! En Lluis, un xicot de qui no ho hauría dit may! tant bò! tant formal! Quina pena, Deu meu, quin fàstich!

Se posa'ls lentes y llegeix ab certa pena: primer diu mirantse la carta.

Quina lletra! Y quina ortografía!

Joana. *(Impacient)*. Ja veurá... llegeixi.

Donya María. «Amor mío: No extrañes que á pesar de tu mandato te escriba á tu despacho, pero como hace ya días que no te has acercado por casa ni por el cine, no me explico tu conducta. Has de saber que desde que no te veo, trabajo sin gusto, y no sé lo que me pasa, que me parece mentira que te portes así, ingrato, con tu Lulú que te quiere tan apasionadamente á pesar del poco tiempo que llevamos de trato. Supongo que no estarás enfermo, pues Lolita te vió ayer en *El Siglo* con tu señora; asi es que el motivo de la presente es recordarte que la compañía se embarca el sábado que

viene, día 10, y que habías prometido llevarme á pasar todo un día á la Rabasada para despedirnos. Pienso que el jueves sería á propósito para cumplir tu promesa». *(A Joana, interrogant)*. Dijous? Avuy?

Joana. Sí, sí; avuy mamà! segueixi.

Donya Maria. «...Cumplir tu promesa, pues bien sabes el poco tiempo que nos queda, y con estas *tournées* tan largas, sabe Dios»... *(Apart)*. «¡Dios!» no sé com s'atreveixen a parlar de Deu aqueixes dones!... *(Seguint)*. «sabe Dios cuando nos volveremos a ver. Te esperaré pues el jueves entre 10 y 11 de la mañana. No hagas falta, que me darías el gran disgusto y me obligarías á ir á ver lo que te pasa, á tu despacho, como la otra vez que tanto te incomodaste conmigo. Piensa que te adora y ansía comerte á besos tu apasionada: Lulú».

Joana. Llegeixi la postdata.

Donya Maria. «Postdata. Luisito de mi alma, no te olvides del saquito que me tienes prometido, para estrenarlo el jueves con el vestido y el sombrero azul que aun no me has visto puestos y con los que estoy muy barbiana. Vale»

Donya Maria fa una pausa, com recapacitant datos. Després plega la carta ab tranquilitat.

Joana. *(Agitada)*. Y ara digui, mamá, què li semblen aquestes... apariencies?

Pausa.

Donya Maria. *(Ab calma's desa la carta en la butxaca del refajo)*. Vols la meva opinió, noya? no te m'enfadaràs pas?

Joana. *(Impacient)*. Què diu?

Donya Maria. Dich que'm sembla que la cosa no es tant tràgica com tot això. Ja'm pensava jo que'l teu home...

Joana. (*Sorpresa*) Còm? ja sab lo que està dihent, mamà?

Donya Maria. Prou que ho sé ! Veuràs Vínem aquí. (*Se l'endú a seure al confident*). y enrahonem una estoneta tu y jo...

Joana. Y la carta?

Donya Maria. Deixemla la carta, ara com ara (*una pausa*) Escolta, Joana, d'hont l'has treta tu aquesta carta?

Joana. D'una butxaca d'en Lluis.

Donya Maria. Si que les té ben amagades aquestes coses el teu home.

Joana. (*ab certa vergonya*) Era dins la cartera.

Donya Maria. (*Severa y sorpresa a l'hora*). Cóm? De la cartera hont hi porta el teu retrat y el dels nens?

Joana. No, mamà, d'una altra nova que no li coneixía.

Donya Maria. (*Tranquilisada*). Ah, ja! Y tú... sabs qui es aqueixa... Lulú?

Joana. (*Irada*). Nó! Prò ja pot comptar! Bé prou que ho diu la carta quí es ella! Ah! Si jo la tingués a tret! miserable! Tants homes com hi ha pel món y ha hagut de venir a pèndrem el meu! Mala ànima!

Donya Maria. Càlmat, filla, càlmat y acaba d'explicarme...

Joana. Ay! què vol que li expliqui més? Ni sé hont tinch el cap! (*Una pausa*). Mirí, mamà: no se'n recorda, que vostès, al poch temps d'haver tornat de fora, varen notar qu'en Lluís semblava com cambiat, més distret, menys carinyós...?

Donya Maria. Sí, prò com deya qu'estava amohinat ab tot això de les vagues... tú mateixa semblaves no donarhi importancia.

Joana. Es clar! de primer, qui s'havía de pensar! Quan tornava algún vespre molt tart deya qu'era perqué les Juntes s'acabaven á deshora... Pot comptar jo si'n feya de díes que patía, dissimulant Quan ahir va sortir ab que avuy passaría'l día fóra ab el seu corresponsal de Montevideo... que'm consta que va marxar fa dos díes. Prò quan aquest matí se n'ha anat, jo m'he posat a regirarho tot en els seus calaixos... quelcom més fort que jo m'empenyía... Y quan ho donava tot per perdut, en la butxaca de l'americana que's va treure ahir...

Donya Maria. (*Desprès d'una pausa*). Sabs que'm sembla que vares fer un disbarat anant a passar l'estiu a Camprodón?

Joana. Per què diu això, mamà, si vostè sab que als nens els hi convenían els ayres de fora?

Donya Maria. Vols que t'ho diga, noya? Sempre he tingut com una falta de prudencia en les casades aquesta costum de deixar els seus marits sols, a l'estiu, a Barcelona.

Joana.(*Aprés d'un silenci*). Ja l'entench, mamà. Prò en Lluís havía accedit de tant bon grat...

Donya Maria. Ay, filla meva! Les dones devem estar sempre prop dels nostres marits per si necessiten la companyía d'una mare, d'una germana, o d'una muller. Comprens?

Joana. (*El cap baix.*) Sí .. que la comprench.

Donya Maria. Y devegades, filla, la soletat...

Joana. (*Ab dolor*). Mamà, sembla que vostè l'aboni. Ah! no sé perqué m'ho temía això... que vostè no'm podría compendre. (*Un silenci durant el que donya Maria s'aixuga furtivament el sulls y Joana, els colzers sobre'ls genolls y'l front entre les mans, exclama*). No. Si no pot esser qu'ell hagi estat capàs de tanta baixesa! Jo dech haver tingut una pesadilla. Lluís! Lluís del meu cor! (*Plorant*). Ay Deu del cel! per què haig d'esser tant desgraciada jo, veiam? Per qué s'ha buscat un'altre dona, quan jo l'estimava tant? (*encarantse ab sa mare*) Per què m'ha aborrida... digui, mamà? Es que ja m'he fet vella? Es quem'he tornat lletja?

Donya Maria. Joana!

Joana. L'estimava més que tot lo del món, al meu Lluis... Si mamà, (*A cau d'orella.*) més que tot! Cada día n'estava més enamorada y'm sentía més seva.

Ab dolor.

Donya Maria. Me fa pena vèuret aixís, Joana! Com te trastorna'l dolor!

Joana. *(Ab esclat.)* Ah! Es que vosté no havía vist encare sofrir. Jo tampoch m'hi sabía aixís... Ara me'n adonch, perque'm prenen lo qu'es meu, el meu home, ¿sent? el meu home ¿compren?

Donya Maria. ¿Es possible? ¿Tú aixís apasionada?

Joana. (*Ab esclat.*) Sí! Sí, apassionada! Y què? Ell es qui m'hi ha feta, què vol que hi fassi jo ara? Digui? Per aixó'ns desvetllen al amor els homes, pera aprés, quant els hi passa pel cap, abandonarnos? Ay,

com les comprench jo avuy, certes revenjes, certes caygudes!

Donya Maria. *(Severa.)* Joana!

Joana. *(Sense escoltarla y exaltanse ab ses propies paraules.)* Ah aqueixa dòna! *(Ab gelosía. Alsantse ab un crit a sa mare.)* Mamà, acompànyim a la Rabassada, anem a trovarlos; posis un abrich y un sombrero, cuiti.

Donya Maria. *(Procurant calmarla y volent privarla de que's posi'l sombrero que Joana ha prés del sillonet.)* Què vols fer ,criatura? Perts el cap! Escolta! Càlmat.

Joana. *(Interrompentla, exaltadíssima.)* No'm digui rès mamà! Vingui... Anem.

Donya Maria. Qué't tornes boja?

Joana. No vol venir? Donchs m'en hi aniré sola! Jo vull defensar lo qu'es meu, sent? lo qu'es meu.

Donya Maria. *(Ab fermesa.)* Tú també ets meva, filla; y sembla que no t'en recordis, tant mateix.

Joana. Mamà!...

Donya Maria. *(Resolta)* No; tu no sortiràs d'aquí, mentres no estiguis més tranquila.

Li prén el sombrero, el boà, etz. y ho porta a la cambra de la dreta tancantne la porta ab clau.

Joana. Prò... per què'm reté? per què?

Donya Maria. *(Li parla ab gran fermesa, agafantla pels brassos com volentla dominar.)* Perquè no vull que fassis cap acte impropi de la teva dignitat, vethoaquí. Veyam, Joana que't propeses anant a sorpendre el teu marit?

Joana. Avergonyirlo devant de la seva....

Donya Maria. Ah! Y després d'haver fet aquesta heroicitat, què més?

Joana. Me separaré d'en Lluis, me divorciaré.

Donya Maria. Ah! ja! divorciarte. Sseparar-te de l'home que estimes per sobre de tot.?

Joana. No! no!... l'odío.

Donya Maria. Si; l'odíes d'aqueix odi que no es odi sino amor!

Joana. No'm digui això, mamà! Si ara'l tingués aquí... el desprecio tant, que no sé el que..

Donya Maria. Ara, com que tu no ets tú, te crech capàs de qualsevol cosa; per això't vull aprop meu y que m'escoltis.

Joana. Y què'm dirà vostè, mamà, si tot es inútil, si no trovarà cap rahó pera convèncem.

Donya Maria. (*amorosa*)Y els teus fills? Com es que no hi penses en que ets mare?

Joana. (*Tapantse el rostre ab les mans. Ab dolor.*) Ah! Calli! els nens! pobrets! *(Una pausa en que sanglota. De cop alsa el cap y torna a revoltarse.*) Prò, diguim, y ell, ell? que se'n recorda dels seus fills, ara? També son seus els nens. (*Primer ab desolació, aprés, exaltantse ab ses propies paraules.*) Angels meus! y pensar qu'aqueix home, el seu pare... qui sab les vegades que'ls deu haver besat al deixar aquella... donòta.

Donya Maria. (*Posantli la mà sobre els llavis.*) Filla, per Deu!

Joana. *(Fòra de si.)* Ah, per pietat! dèixim marxar d'una vegada. Val més la mort que la tortura de certes visions. *(Com alucinada*

agafant a sa mare pel bras) Que no'ls veu com van enllassats pels camins de la montanya? (*Evocadora, ab fonda amargura y dolcesa alhora.*) També hi havíem anat tots dos, per aquelles pinedes, a primeries de casats! Aquells caminets... Com m'enrecordo de quant hi cullíem cireretes d'arbós!

Donya Maria. (*Inquieta volentla distreure.*) Nena, què dius?

Joana. *(Segueix evocant sense escoltarla.)* Un día ell m'en va fer un collar y jo m'en vaig guarnir el sombrero... ¿S'en recorda, mamà, de quant vàrem arrivar aquí! Vosté y el papà's creyen que eren de vellut les cireretes. Y ens varen dir bojos... ¡Oh, quin dia! Y després are ell, allí, prafanant aqueix recort!...

Joana resta en silenci com hipnotisada per la visiò, apoyada en la ximeneya, les mans creuhades y els ulls en terra. Sa mare aixugantse els ulls, comensa a sacsejarla, parlantli. Poch a poch va tornant a la realitat.

Donya Maria. (*Inquieta. Apart.)* ¡Ay senyor! ¡Quina angunia'm fa aquesta criatura! *(la crida.)* ¡Joana! ¡Joana, filla! *(Apart.)* No m'agrada gens! Jo pogués ferla plorar al menys *(A sa filla acaronantla.)* Escolta nena: míram; soch la mamà, la mamà que t'estima, ¿sents? Pensa en els nens que t'esperen. (*Joana va passantse la ma pel front com pera desemboirarlo, y desprès de besar maquinalment sa mare comensa a caminar pel salonet.)* Si que t'en recordes dels nens ¿oy maca?

Joana. (*Mossegant el mocador.)* No'm recordo

més sino de qu'en Lluis... ara, es ab aquella dona malehida, a qui estima.

Donya Maria. T'equivoques. A n'aqueixes dones els homes no les estimen.

Joana. Si, les estimen. ¡Quan penso qué vosté y el papá han viscut més de 30 anys com Joseph y Maria. (*Moviment de donya Maria no notat per sa filla.*) Sense un desengany, y jo... al cap de tant poch temps, vèuremho tot perdut, sense fé, sense amor... ¡això es horrible!

Donya María. No diguis aquestes coses!... El teu marit es honrat, es bó y t'estima.

Joana. No m'estima; perque si m'estimés no'm trahiria, no'm deixaria.

Donya Maria. ¡Ay filla! Ja t'anirás convencent de qu'els homes no'n saben d'estimar com nosaltres! Escolta, Joana, vínam aqui! (*La fa assentar aprop d'ella y tenintla abrassada va parlantli ab amor emprò ab certa amargura.*) Tu ets inteligent y sensata. ¿Que no sabs que pera els homes la vida es tot un altra cosa que pera nosaltres? ¿Que tot allò qu'en ells es considerat com lleugeresa, en nosaltres es tingut com un crim? ¡Pobre filla meva! ¿y parles de divorciarte? ¿No sabs que tal com está la societat, tú, bò y essent la més irreprotxable de les dones, un cop separada del marit, seríes molt més desconsiderada que no pas ell per haver mancat als seus devers...

Joana. (*Plorant.*) ¡Això es horrorós!

Donya Maria. Per això t'aconsello que reflexionis y apelis a la teva forsa de voluntat pera resignarte a n'aquesta prova de la que per desgracia (*suspirant*) ben contades esposes se lliuren...

Joana. ¡Ay mamá! Potser te rahò... Emprò dèixim creure que d'altra manera s'ho pendria vosté si's trovés en el meu lloch. Miri, avuy mateix, quan jo anava a entrar aquí desesperada, si sabés l'impressió que m'ha causat el veure com vosté y el papá se despedien, el petò que s'han fet y l'adeu ab que vosté l'ha acompanyat desde allí... (*senyalant la tribuna.*) ¡Còm els he envejat!

Plora

Donya Maria. No't donguis pena aixís, Joana!

Joana. ¡Ay mamà! ¡Com vol... Si ja he perdut per sempre la fé en el meu marit, en *aqueix ser* al qui ens diuhen que devem fidelitat y obediencia tota la vida. ¡Oh! ¡quanta miseria mare meva! ¡Y què baix ha caygut el meu ídol!

Donya Maria. ¡Ah! l'Idol Vetaquí l'ídol! Tú també! ¡Es clar! Ens en parlen tant de la superioritat de l'home sobre nosaltres desde petites, que acabem per creurehí com en un article de fé. Y quant nostre cor se desvetlla al sentir una paraula d'amor, no sabem fer altre cosa que agrahir a n'aqueix ser tant alt, l'haverse dignat ficsarse en nostra insignificancia. D'axò neixen després tants desenganys, tants dolors, *(suspirant)* ¡y tants drames amagats! (*Pausa.*) Te'n recordes, Joana, de que'ls llibres d'estudi parlen d'un ídol d'or que tenía els peus d'argila? Vella com soch no l'he oblidada may la llegenda. N'he vist tants jo d'ídols brillants apoyarse en la vida sobre peus de fanch!

Joana. (*Plorant.*) Y pensar que no hi ha remey per aquestes miseries.

Donya Maria. Sí que n'hi ha!... Es l'experiencia, queens ensenyen el dolor y el

temps. Y ditxosa la dòna qui com tu reb la primera llissó quan encara es a temps pera referse una felicitat!

Joana. Referme una felicitat, diu? Com es possible, mamà?

Donya Maria. Com? No demanant impossibles.

Joana. No l'entench.

Donya Maria. Escolta bé, filla. (*Agafant sa filla pel bras y passejantse amunt y avall de la saleta.*) Axís com nosaltres, les dònes ens sentim mares ja, al bressar nostra primera nina, els homes, sense adonarsen, solen restar generalment tota la vida criatures que no devem may abandonar als seus instins, si no's vol que prenguin mal. Ay, senyor! Quantes vegades he pensat qu'en lloch de tantes coses inùtils com aprenem en els colegis, ens l'hauríen d'inculcar aquesta ciencia de compendre l'home, en tots els estats nostres: com a filles, com a germanes, com a esposes, com a mares...

Joana. Si mamà, té rahó. Empro ara, ara, en aquestes circunstancies ¿què m'aconcella vostè? Jo no sé hont tinch el cap.

Donya Maria. (*Mitj somrienta.*) Es clar! Sobre la teva pena els meus sermons...

Joana. Digui.

Donya Maria. Donchs ja ho sabs; lo primer es resignarte.

Joana. Resignarme?

Donya Maria. Si. Y aprés, perdonar a n'en Lluis, la seva falta, que... al cap devall, donades les circunstancies, sembla que no es pas tant...

Joana. (*Ab esclat.*) Ah, no! no puch, no puch. Després d'axò..., ¿rependre ab ell la vida, com si tal cosa. No, no! Es impossi-

sible. Vostè no'm pot entendre mamà, ja ho veig; com que per sort may s'hi ha trovat en aquet cas!... Altra cosa forasí... (*Encarantse ab sa mare, y ab vivesa.*) Escolti. Imaginis per un moment qu'el papà l'hagués enganyada. (*Moviment de Donya Maria notat per Joana qui, ab les paraules que segueixen, ha de donar a compendre que creu que la seva mare no pot admetre ni que's compari'l seu marit. Apart.*) Pobre papà!... Si'm sentís! ell qu'es tant recte! (*A sa mare.*) No... si ho sé; no cal que'm digui rès. Ja m'ho pensava que protestaría desseguida. Dèixim dir. ¿Què hauría fet? Com s'ho haguera près? Respongui.

Donya Maria. (*Comensa a caminar nerviosament jugant ab els lentes y el llarero y contesta procurant assentar la veu agitada.*) No ho sé, filla; no ho sé. Vés, ab quines coses surts ara! No sabs tu el mal que'm fas.

Joana. Ah! ¿veu? Vostè té molt bones paraules pera tractar de les generalitats, empró no pot admetre que puguin passarli a vostè certes coses.

Donya Maria. Es que... jo... jo...

Joana. ¿No tenía rahó de dirli que pera resoldre certes situacions cal havershi trobat?

Donya Maria. (*Com d'esma.*) Sí... tens rahó, cal havershi trovat.

Joana. Y crèguim mamà, si vostè per desgracia s'hagués vist en aquet cas, no li hauríen valgut reflexions, ni consells, ni rès. Tota s'haguera revoltat, y passant per damunt de totes les convencions s'hauría separat del seu marit. (*Exaltantse ab ses propies paraules.*) Ah! no! entre en Lluis y jo,

tot s'ha acabat. Jo no vull les deixes de ningú. (*Pausa. Després d'un moment de desolació muda, se dressa com havent près una resolució y diu ab esclat.*) Ah! però ¿què s'ha cregut que no tinch sanch en les venes? (*Camina per l'escena,*) Jo'm venjaré! Al cap d'avall soch massa jove pera renunciar a la vida! No parlava vostè de que soch a temps de referme una felicitat?... Donchs no faré més que seguir l'exemple del meu marit. Ademés no seré la primera, ni la derrera.

Donya Maria. (*Que mentres sa filla ha anat parlant ha estat sostenint ab ella mateixa una lluita molt gran, s'adona de les darreres paraules de Joana, y torna a la situacio alarmada.*) Què dius, ara?

Joana. (*Els ulls encesos, segueix.*) Dich que ja qu'ell m'ha mancat, no'm vull sacrificar. Que se la quedi, la seva... Lulú; aqueixa dòna que fins porta nom de bestia; que se la quedi, que a mi no m'ha de mancar qui'm vulgui... Qui'm vol?...

Donya Maria. (*Com atuhida.*) Es que't tornes boja? (*Molt nerviosa.*) Calla noya, calla!

Joana. (*Exaltada.*) Avuy mateix jo...

Donya Maria. Prou! no sabs lo que dius. La gelosía't fà perdre'l cap... Tu no ets capàs....

Joana. (*Irada.*) Y, què sab vostè de lo qu'es capàs una dòna en el meu cas?

Donya Maria. (*No pot més. Tot d'un cop, se dressa com trasformada, rejovenida, y la veu dolorosa y vibranta, el rostre trasmudat, s'encara ab sa filla.*) Què no ho sé, dius, desgraciada! Més que tú, ho sé. No haig de saberho!

S'interrompeix com espantada de ses propies paraules, y's tapa el rostre en les mans. Un silenci.

Joana. (*Aturdida.*) Què? que diu mamà... vostè?

Donya Maria. (*Reprenentse,*) No!... No volía dir rés, filla. Es que has acabat per ferme exaltar també, ab les teves amenasses. Ni jo mateixa sé lo que'm fas dir!

S'allunya vers la tribuna hont alsa un estor. Joana ha restat clavada en terra. Uns moments de silenci. Aprés, resolta, va corrents a cercar sa mare y la fa assentar en el confident, hont s'agenolla devant d'ella.

Joana. (*Commoguda.*) Mamà, parli. Acabi; no m'enganyi. Si's creu que no l'he sentida! Prò m'ha semblat una cosa tant impossible, tant absurda, la que se l'hi ha escapat dels llavis.

Donya Maria. T'equivoques, Joana; jo, no..

Joana. (*Insistint amorosa.*) Si. Vostè anava a ferme saber quelcom. Parli, parli.

Donya Maria. (*Ab esfors.*) Ah! tu'm demanes el més gran dels sacrificis qu'una mare pot fer pera els seus fills.

Joana. (*Agitada.*) Fàssil per amor meu, que li juro que sabré agrahirli y pagarli.

Donya Maria. (*Mentres parla s'encamina ab Joana cap al secreter, que obra.*) Creu, filla, que sense els moments de prova que atravesses, may hauría portat a cap lo que m'obligués a fer. Més ja que rès ha estat prou fort pera obrirte els ulls a la teva missió de dòna y de mare, ni la invocació

dels teus fills, ni els meus consells, ho faré com darrer recurs de salvació. Prò avans, has de jurarme pels teus fills, Joana, que may ningú del món, ni el teu home ni el teu pare, sents? hauràn sospita per ton gest, per ta paraula, per les teves manifestacions de tendresa y de respecte, *(Ben marcat.)* de lo que vas a saber.

Joana. No tingui por: Li juro.

Donya María treu d'un calaix un secret, y d'aquest un plech de cartes velles, lligades.

Donya Maria. Té filla. Aprén a sofrir y a perdonar.

Joana, pren les cartes les deslliga y tot just posa els ulls en una, se li escapa un gemech de dolor y mira sa mare que plora silenciosament, dreta, apoyada en el moble. Després, sense poguer acabar la lectura de les cartes, les aparta ab fàstich, y sanglotant s'abat als peus de sa mare.

Joana. Oh! Santa! Santa!

Donya Maria. (*Alsantla y prenentla en sos brassos*). Pobreta! Es molt! Dos ídols enderrocats en un sol dia!...

Joana. Oh! Papá! Papá! Ell també.

Donya Maria. Si. Ell també.

Joana. Pobre mamá! ¡Còm deu haver patit!...

Donya Maria. *(Ab certa amarga bonhomia)* Que't diré filla, si sembla qu'això del perdonar, costa, sobre tot, la primera vegada. Y m'estimava ¿sabs? El teu pare m'ha estimat sempre més que a cap altra dona, el pobre. Mira; devegades fins comprenia que

venía a mi cercant consol per els desenganys qu'altres li donaven.

Joana. (*Horroritzada*) Y vostè no'l rebutjava?

Donya Maria. Rebutjarlo? Per qué? si estàvem lligats pera tota la vida y ell sabía que jo era qui podía estimarlo millor que cap altra dona. ¿A què ferli una existencia odiosa ab gelosies y retrets, segurament inútils? Hauría estat la guerra encesa, si jo no haguès perdonat desde un comensament, y sobre tot dissimulat, Joana, dissimulat. ¿Sents? Hauriem sigut dos desencantats o dos enemichs sota un mateix sostre, ¡y devant de vosaltres! Quin exemple!

Joana. Y jo, sense adonarme may de rés! Vostè es admirable!

Donya Maria. Admirable no; però es que tenía fills, y les mares venim obligades tant sovint a oblidar que som dones! Forta si, y es per això que la pau ha regnat sempre en nostre llar; y sense esment de lo qu'ella podía costarme, heu pujat en ella ben drets, com jo us volìa. La meva part no ha estat donchs pas la pitjor en el matrimoni ja que heu sigut la meva recompensa, Joana. Per això't demano que segueixis el meu exemple, ab aqueixa fortalesa qu'admires y que ha donat el resultat de que fa un moment parlaves; el de que a les nostres velleses semblem encara Joseph y Maria. De tot aquell passat, ¿sabs? ell ja no se'n recorda avuy, més que com de tantes altres... coses sense trascendencia, arreconades pel temps. Y quant sent contar qu'una dòna's desespera y sofreix perquè'l seu home l'enganya, veurás com casi be sempre's posa a riure y diu. «Bah! bah! no n'hi ha pera tant! Tot s'arreglarà! Jo també n'havía fet de seques y

de verdes a la meva dona! Després un hom s'estima millor, ¿Oy María? que ja no t'en recordes d'aquelles enrabiadetes que passaves per culpa meva? (*Pausa*) Me fa l'ullet, com demanantme complicitat a la seva broma, y jo li responch ab una rialleta. Y axís ningú creu en la trascendencia de ses hassanyes de conquistador... ni en la de les meves enrabiadetes. (*Tristament*). Perqué'ls homes generalment, no volen admetre que lo que, pera ells fou goig, hagi pogut trossejarnos el cor...; y en solen dir... enrabiadetes, de nostres dolors més íntims.

Joana. (*Plorant*). Mamà,'m sembla que no podía fer lo que vosté. Jo tinch la sanch del meu pare.

Donya Maria. (*Ab fermesa*). Peró ets dòna. Y a les dones, (*Ab ironía*) com que no som ídols més qu'en els versos dels poetes y en els somnis dels enamorats, no'ns es permés, tenir els peus de fanch, vethoaquí.

Joana. (*Plorant*) Si, mamà, si vosté es una santa (*Pausa. Se li tira als brassos*). Digui què vol que fassi y l'obehiré.

Donya Maria. (*L'agafa del bras y tot parlant va caminant ab ella per l'escena*). Axís m'agrades, axís. Donchs, mira. Ara se m'ocorre una cosa. Te'n vas a casa teva, agafes els petits y us en aneu a Caldetas a la torra com ja havíaho quedat en ferho per mor del catarro dels nens. Allí, procura passarhi ben tranquila uns quants dies. Jo t'escriurè, aniré a vèuret, y quant tornareu a Barcelona...

Joana. Si, si, empró lo més tart possible.

Donya Maria. Al contrari: lo més aviat possible, recorda (*Pausa; baixa'l cap*). Y quant

siguèu aquí, molt de compte en no desertar la plassa. Mira filla: jo crech conèixer prou el teu marit pera estar segura de que no es d'aquells incorretgibles calaveres (*suspirant*) com tants altres... Empró que, si se li presenta una temptaciò (*ab lleugera ironia*) com es del sexe fort ¿sabs? convé estarhi apropet pera sostenirlo....

Joana. Y evitarli aquelles caigudes, que no més ens fan mal a nosaltres ¿no es aixó?

Donya Maria ha anat a la cambra de la dreta a buscar el sombrero y demés objectes de la Joana.

Donya Maria. Veig que comenses a entendre el secret de la felicitat real o aparent de molts matrimonis. Y ara, déixam fer a mí per lo que toca a n'en Lluís. Ja veuràs. (*Se senten horés*). La una ¿sents? Ara està tocant a la Concepció. El teu pare serà aquí desseguida. Si al sortir de l'*apeadero* no'm veu darrera'ls vidres com m'ho ha encomanat, es capàs d'amohinarse. Res. (*Somrient*). Ja ho veus. Ara, estem aixís! Ay, filla! el temps! el temps! Ja veuràs tú també!

Joana. (*Abrassantla*), Qu'es bona, mamà! no n'hi ha un altre com vostè!

Donya Maria. Prou que n'hi ha! Més de les que't penses. Sino que les que som aixis, no'ns agrada la fressa; y el mòn no s'ocupa mès que de les que'n fan d'una manera o altra. Y ara, prou. (*Carinyosa*). Fesme'l favor d'arreglarte y marxar desseguida, si no vols que'l papà't trobi encare aqui... y aquestes coses... no't sembla que val més que quedin entre tú y jo? (*Entretant parla*)

l'ajuda a posarse'l sombrero devant del mirall, el vel, etc.) Y sobre tot creume, Joana, no't capfiquis gens, recorda les meves paraules y pensa que a hores d'ara de ben segur que'l teu home, arrepentit, está desitjant embarcar aquella... Lulú, pera rependre una vida tranquila. Y no tinguis por que a ella li culli cireretes d'arbós, per els camins hont te portava a tù. A aqueixa classe de... senyores, se les porta a la fonda, y prou.

Joana. Si, comenso a penetrarla aqueixa trista ciencia... (*trista*) però la llaga es encara tant viva.

Donya Maria. Ja hi tornem?

Joana. No, no tingui por. Vostè m'ha donat una llissó que may més podré oblidar que m'ha salvada, que potser salvarà mes filles.

Donya Maria. (*Suspirant.*) Qui sab! Y t'en vas ben resolta a perdonar de bó de bó a a n'en Lluis?

Joana. (*Tristament més ab fermesa.*) Perdonaré, mamà. ¿No haig de perdonar si soch la seva filla?

Va cordantse'ls guants.

Donya Maria. (*Acariciantla.*) Bona minyona! *(Una pausa.)* Tinch por que si no cuites trovaràs ton pare per la escala; acabo de sentir la senyal del tren. No voldràs ferli un petó?

Joana. (*Mira llargament a sa mare y li besa la mà ab devoció.*) No, avuy no. Adeu mamà.

La besa.

Donya Maria. (*Besantla.*) Adeu filla. (*Acompanyantla fins a la porta hont li estreny les mans.*) Confío en que seràs forta?

Joana. Sí. Li juro que ho seré.

Surten per l'esquerra al fons.

ESCENA II

L'escena resta un breu moment sola, empró s'ha de veure la ma de donya María aguantant el portier. Torna a entrar, resta un instant pensativa aixugantse els ulls, y va desseguida al secreter hont han restat escampades totes les cartes. Les agafa ab fástich y després de esbossinarles les llensa al foch y n'escampa les cendres. Se treu la carta de la Lulú de la butxaca y la tanca en el secret. Tanca'l moble y s'en va a la tribuna hont alsa l'estor; veu venir al seu marit y el saluda ab la ma; se'n entra a dins y toca'l timbre; després torna a la tribuna.

Pilar. *(Entrant per la dreta.)* Ha trucat, senyora?

Donya Maria. Sí. Possin el dinar a taula que'l senyor es aquí.

Pilar. *(Sortint.)* Molt bé diu.

Donya Maria. *(Desde darrera els vidres va parlant al seu marit que s'acosta, com si pogués sentirla.)* No corris tant, home! Bo! Quina ensopegada! Miracle que no hagis caigut! Mare de Deu! també qui't fa tombar a mirar aquelles modistetes. *(Li dirigeix una amistosa amenassa en el moment de passar sota la tribuna, y entra en el salonet brandant el cap com dient: «No hi ha remey, sempre serà'l mateix.» Devant del mirall s'arregla'ls cabells, s'estira la brusa, els*

plechs del coll, Sona fortament el timbre; toch d'amo. Donya María encaminantse vers la porta, diu somrient ab irònica bonhomia.) Anem, anem a fer l'acatament al ídol!

Surt per l'esquerra.

TELÓ RÁPIT

BIBLIOTECA "DE TOTS COLORS"

	Pessetes
La llàntia del odi, tragedia en quatre actes, per Gabriele d'Annunzio. . .	2
La fortuna boja, comedia en quatre actes, per Joseph Morató.	2
Papà ministre, drama en tres actes, per Gerolamo Rovetta.	2
¡Por! comedia en un acte, per Felix Duquesnel. (2.ª edició).	50
Els mestres contistes. Volum primer (agotat).	1
La campana submergida, rondalla escénica en cinch actes, per Gerhart Hauptmann.	2
Les ales de cera, comedia en dos actes, per Manel Folch y Torres. . . .	1 50
Cor delator, monòlech, per Edgar Poe.	25
L'assumpció de Hannele Mattern, drama d'ensomni en dos actes, per Gerhart Hauptmann.	1 50
Els pobres menestrals, obra en tres actes, per Adrià Gual	2
Els mestres contistes, Volum segón.	1
Els picarols, rondalla de l'Alsacia en tres actes, per Erckmann-Chatrian.	2
Joventut de Príncep, comedia en cinch actes, per Wilehlm Meyer Forster.	2
Gent d'ara, comedia en dos actes, per Eduard Coca y Vallmajor	1 50
Un cop de vent, pas de comedia per Joseph Morató	50
Cavallería Rusticana, Escenes sicilianes, per G. Verga.	75

	Pessetes	
Rosa Bernd, drama en cinch actes, per Gerhart Hauptmann.	2	
L'honor, topo en un acte, per Apeles Mestres.		50
Els mestres contistes. Volum tercer . .	1	
La familia Rocamora, drama en quatre jornades, per Pompeu Crehuet. . .	2	
Un joch de cartes o Memorialistes ab lletra menuda, sainet en un acte, per Manel Folch y Torres.		75
El pobre Enrich, llegenda germànica en cinch actes, per Gerhart Hauptmann.	2	
La morta, quadro dramàtich, per Pompeu Crehuet	1	
L'enrenou del poble, quadro de costums en un acte, per Felip Palma. . . .		75
El comensar de les coses, comedia en quatre actes, per Joseph Morató. .	2	
Llibre del actor, per J. Ferràn Torras.	1	
Flames en l'ombra, drama en tres actes, per A. Butti.	2	
Les precioses idícules, comedia en un acte, per Molière.	1	
Drama d'humils, un acte, per J. Puig y Ferreter	1	
Nit de neu, drama en un acte, per Robert Bracco.	1	
Pèl de Panotxa, obra en un acte, per Jules Renard	1	
L'Agricultor de Xicago, comedia en dos actes, per Gabriel Timmory .	1	50
Gaziel, poema lírich-dramàtich en un acte, per Apeles Mestres	1	
Les angunies del Repòs, comedia en tres actes, per Joseph Morató. .	2	
Edip Rey, tragedia de Sòfocles. .	2	

	Pessetes
El malalt imaginari, comedia en tres actes, de Molière	2
Flors y Violes, dos actes de comedia, per Pompeu Crehuet.	1 50
Les arrels, drama en tres actes, de Joseph Morató	2
La Cort de Lluís XIV, drama històrich en cinch actes, de Victorià Sardou	2
La Rondalla del Amor, Trilogía, de l'Apeles Mestres.	1
Malvestat d'oriana, llegenda per Joseph Carner	2
Les bessones, quadro de comedia, den Florenci Cornet.	75
Reixes enfora, drama en tres actes, den Manel Folch y Torres . . .	2
Scherzo, comedia en un acte, de J. Pous y Pagés	75
May se fa tard si el cor es jove, comedia en tres actes de l'Avelí Artís y Balaguer	2
L'únich consol, drama per R. Suriñach Senties	1
Un retrat, drama escrit en Esperanto, per Nadina Kolowrat	75
Fontalegría, dos actes de comedia, per Pompeu Crehuet	1 50
El Bon Rey Dagobert comedia en quatre actes y en vers per Rovoire. .	2
Pirenenques poesies per Joseph M.ª Guasch.	2
L'ase d'en Buridan comedia en tres actes per R. de Flers y G. A. Caillavet.	2
Jaig de sol comedia en dos actes per Roan B.ª Pagés.	1 25

Pessetes

El Rey comedia en quatre actes per G. A. de Caillavet, R. de Flers y E. Aréne.	2
Burgeseta, comedia en tres actes per D. y V. Corominas Prats. . . .	2
Extrems que's toquen, dialech de Manel Folch y Torres.	1
El curandero nou, sainet en un acte de Ramon Ramon y Vidales. . .	1
El patró Pere March, drama en un acte de Pompeyus Gener. . . .	1
La Verge Boja, obra en quatre actes, per Enrich Bataille traducció catalana, de Carles Costa.	2
El Teatre tal com es, la hermosa Conferencia, per Enrich Irving . . .	25
Doncell qui cerca muller, follia amorosa en un preludi y tres actes per Adrià Gual.	2
Ombres d'amor, fantasía en un acte per Joseph Burgas..	1
El restaurant de la platja, sainet de costums vilatanes, per R. Ramón y Vidales	1
L'intrús, comedia en tres actes, per Tristan Bernard traducció catalana, den Carles Capdevila . . .	2
Pensant, Sentint y *Rient* (*del cap y de cor*), primer volúm per Pompeu Gener	1
Pensant, Sentint y Rient (*humorades*). Volum segón	1
L'amor vetlla, comedia en quatre actes, per G. A. de Caillavet y R. de Flers traducció catalana per Carles Capdevila.	2

Preu: 1 pta.